

## ÎNVĂȚĂMÂNTUL ARHEOLOGIC LA TIMIȘOARA

Orientarea învățământului nostru superior către cerințele pieței forței de muncă este o necesitate recunoscută ca atare de toată lumea, dar greu de pus în practică din varii motive, multe subiective. Experiența ultimilor ani în universitatea din Timișoara, ca și în Universitatea clujeană, dovedește că una din puținele specializări actuale care nu produce șomerii este arheologia. **Arheologia devine, pe an ce trece, tot mai legată de mediul economic. În județele în care un potențial arheologic deosebit se întâlnește cu o dinamică mai accentuată a construcțiilor, solicitarea arheologilor este extremă. Prin cercetările arheologice preventive (autostrăzi, construcții industriale etc.) - din ce în ce mai numeroase în România - o pâine este și va fi asigurată tuturor tinerilor arheologi.**

Grupul de profesori de la Universitatea de Vest din Timișoara a reușit, în numai câțiva ani, să formeze o tânără generație de specialiști în istorie antică și arheologie care, fie se află în Universitate și va prelua treptat sarcinile didactice, fie activează în domeniul arheologiei practice în instituții de profil.

Un rol deosebit în coagularea și structurarea învățământului de arheologie a revenit Centrului de Studii de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu”, condus de prof. dr. Doina Benea (cu seria de publicații *Bibliotheca Historica et Archaeologica Universitatis Timisiensis*) – un adevărat laborator de formare și perfecționare a arheologilor la Universitatea de Vest.

Prof. univ. dr. **Mihai Bărbulescu**  
(Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca)  
Președintele Comisiei Naționale de Arheologie

## DEBUTUL

În cadrul Universității de Vest din Timișoara existase înainte de anul 1989 o secție a Institutului de 3 ani, cu profilul Istorie – Geografie desființată ulterior, în care nu s-a făcut nici un fel de specializare în domeniul arheologiei.

1. Arheologia în procesul de învățământ. În anul 1990, a fost reînființată o secție de Istorie în cadrul Universității noastre cu profilul de Istorie - limbă străină, apoi după doi ani și o grupă de Istorie, ambele grupe având ca obiectiv pregătirea de cadre didactice pentru învățământul pre-universitar, iar ulterior una de Teologie-Istorie. Ca atare, în momentul înființării primei grupe cu profil de Istorie conducerea Universității noastre nu privea evoluția acestei specializări, decât în mod tradițional. În cadrul Universității, specializarea Istoria și ca urmare Istoria Veche și implicit Arheologia nu aveau o tradiție, precum alte specialități, ca de pildă, Matematică, Fizică etc.

Deci, în anul 1991, cadrele didactice, cu o specializare în domeniul arheologiei erau: prof. dr. A. Bejan și prof. dr. Doina Benea, lect. A. Rădulescu, la care în decursul anilor s-au adăugat mai nou proprii noștri absolvenți ce activează în cadrul Universității, la Facultățile de Litere, Istorie, Teologie și Sociologie-Antropologie, DPPD, respectiv: lector dr. Mariana Crînguș-Balaci, lector dr. N. Hurduzeu, lector drd. Dorel Micle, asis. drd. Liviu Măruia, lector dr. S. Pribac, lector dr. Simona Regep-Vlascici, asist. dr. Atalia Ștefănescu, lector dr. Călin Timoc<sup>1</sup>.

În cadrul acestor grupe a început în paralel introducerea alături de disciplinele obligatorii de Istorie universală antică și Istoria Românilor, Preistorie, un curs general de Arheologie, Epigrafie latină. Cu timpul s-au adăugat mai multe cursuri opționale, care se refereau la antichitate și mileniul I p.Chr., cum ar fi de pildă: Istoria instituțiilor antice, Istoria Daciei Romane, Epoca Antoninilor, Autohtoni și migratori, Etnogeneza românească, Istoria Religiiilor Antice, Istoria Daciei Preistorice, Arheologia Medievală etc. Interesul pentru studierea istoriei vechi și implicit a arheologiei, ca știință auxiliară a venit încă din primul an de învățământ prin introducerea practicii de specialitate pe șantierele arheologice. Astfel, au fost inițiate mai multe șantiere-școală, care reprezentau de fapt, siturile conduse de cadrele didactice titulare în momentul înființării Specializării de Istorie, respectiv: la Tibiscum-Jupa, Praetorium (Mehadia) (jud. Caraș-Severin), Freidorf-Timișoara (până în anul 1994) (D. Benea) și Sânnicolaul Mare (jud. Timiș) (A. Bejan); Sânandrei (A. Bejan, F. Drașovean), Gătaia (Al. Rădulescu).

Pe aceste șantiere s-a conturat mai mulți ani la rând, activitatea desfășurată spre organizarea unui învățământ arheologic la Timișoara. Ca urmare a modului de organizare a practicii de vară, mai mulți studenți au optat pentru o specializare spre domeniul Istoriei vechi, alegându-și tema de licență din acest domeniu. Începuturile au fost și sunt încă anevoioase din lipsa de publicații, adecvate cercetării în domeniu.

<sup>1</sup> Numele colaboratorilor sunt menționate în ordine alfabetică.

---

Orientarea practicii de vară s-a efectuat în funcție de specializarea cadrelor didactice, care conduceau aceste șantiere respectiv: Doina Benea - epoca romană și post-romană și Adrian Bejan - mileniul I p. Chr, Al. Rădulescu - arheologie medievală.

Practica pe șantierele arheologice se desfășoară în campanii de două - trei săptămâni, timp în care organizarea riguroasă ne obligă la asigurarea tuturor condițiilor pentru o desfășurare normală a lucrărilor de cercetare. Tot acum, are loc conservarea materialului arheologic, selectarea lui pentru restaurare și inventarierea primară a tuturor descoperirilor rezultate. Depozitarea materialului se face pe ani în spațiul amenajat în acest sens, mai nou la sediul CSIATim.

**Totodată, trebuie să adăugăm aici, că interesul unor studenți spre domeniile foarte vechi ale preistoriei fost inițiată prin colaborarea cu muzeele din zonă (Timișoara, Arad, Caransebeș), cu specialiști consacrați cum ar fi: regretatul Florin Medeț, și apoi Florin Drașovean etc. Această colaborare va contribui la formarea unor tineri în domeniul neoliticului, a epocii bronzului, a epocii fierului etc. care după ani sunt elementele cele mai dinamice ale instituțiilor de profil în care lucrează (vezi: muzeografi arheologi: Dan Ciobotaru, Valentin Cedică, Alexandru Szentmiklosy etc).**

**2. Cercurile științifice studențești.** Începutul atragerii studenților spre domeniul arheologiei și istoriei vechi a fost facilitat de formarea încă din primii ani de studiu a unor cercuri științifice studențești. Pentru Istorie Veche existau: cercurile: Cercul de Istorie Veche și Arheologie (Doina Benea) și Arheologia Mileniului I (A.. Bejan).

Preocuparea spre studiul domeniului de arheologie a fost organizată în două sau chiar trei direcții: ucenicia în domeniul practic și teoretic a activității arheologice, cu inițierea în cercetarea asupra artefactului, a obiectului în sine, pentru a evolua apoi, spre studiul de identificare propriu-zisă a obiectului și sitului respectiv. Au fost încercări în care s-a constatat dezvoltarea unui adevărat **apetit** spre cercetare. Probabil, că și primele generații din anii 1991-1996, prin dorința lor au contribuit din plin, la formarea unui interes, în acest sens. Procesul de învățământ în continuă schimbare, (prin trecerea de la 5 ani, la 4 ani și acum la 3 ani de studiu) a îngreunat și a perturbat evoluția spre întărirea studierii în acest domeniu. Ca și cum acest lucru nu ar fi fost destul, a existat la nivelul Catedrei de Istorie, din partea unor cadre didactice o opoziție, aș spune virulentă în formarea unei specializării în domeniul Arheologiei și a Istoriei Vechi!

Cercul de Istorie Veche și Arheologie a fost înființat încă din anul 1991 având ședințe bilunare, inițiind primele cercetări de teren și apoi participări pe șantierele-școală și apoi pe șantiere aparținând muzeelor din zonă. Aici, s-au prezentat primele rapoarte de săpătură, referate și recenzii, s-a format un interes pentru arheologie. Și aceasta a început încă din anul I de studiu. În general, dintr-o promoție de 40 de studenți anual (cu 2 grupe, deci un total de cca. 80 de studenți pentru toți ani de studii) aveam câte 8-10, care participau la ședințe.

Aici s-au predat, la solicitarea studenților elementele fundamentale ale **abc**-ului în cercetarea arheologică: cum se scrie o lucrare, proporția dintre diferitele părți ale acesteia, modul de activitate pe șantierele arheologice, cum se fac observațiile primare, cum se conservă patrimoniul descoperit în faza primară.

O stimulare a activității cercului a reprezentat-o posibilitatea de participare a studenților

la Sesiunile Științifice Naționale ale cercurilor studentești inițiate din anul 1991, de Universitățile din Alba-Iulia, Cluj-Napoca, Timișoara, Târgoviște, București etc. Astfel, s-a conturat un mod interesant de pregătire cu deosebire în domeniul preistoriei a studenților de la Alba Iulia (în bună măsură datorită cadrelor didactice de aici), în epoca dacică și istorie antică a celor de la Cluj-Napoca, fapt ce indirect reflectă activitatea și specializarea profesorului, care se ocupa de studenții respectivi. Rezultatele pozitive obținute la unele manifestări naționale, ale studenților noștri, dorința de afirmare alături de relațiile stabilite între studenții diferitelor Universități au contribuit din plin la perfecționarea acestor participări creând un spirit de competitivitate.

Începând din anul 1992 și în cadrul Facultății noastre au fost organizate aproape anual Sesiuni Științifice Studentești Naționale pe profilul Istorie, în care existau secții pentru istorie veche, de amploare mai mică sau mai mare. Ca urmare, au fost publicate o parte a lucrărilor într-o revistă proprie de istorie veche, arheologie și epigrafie ARHÉ (nr. I-II) apoi cu numele de QVAESTIONES DISPUTATAE (nr. I-II), redactate de studenți, iar ulterior sub îndrumarea lectorului Călin Timoc (anul 2002).

**3. Învățământul Arheologic post-universitar.** În anul 1996 a fost inițiat primul ciclu de Studii Aprofundate intitulat: **Romanitate orientală. Istoria provinciilor sud-estice ale Imperiului Roman secolele I-VI**, (coordonat de Doina Benea), care în anul 1998 s-a transformat într-un Masterat de trei semestre, ulterior, a fost organizat în patru semestre. Un al doilea ciclu de studii aprofundate cu titlul **Etnogeneză românească proces istoric european** a fost condus de Prof. univ. A. Bejan

În cadrul primului ciclu, cursurile propuse au căutat să atragă atenția în două direcții: cunoașterea istoriei antice din spațiul sud-est european în secolele I-VI p.Chr., și apoi o aprofundată studiere complexă a diferitelor domenii de cercetare în istoria antică, artă, viață economică, militară etc. Așa se face că, mereu cursurile au fost îmbogățite și chiar schimbate în funcție de nevoile constatate pentru o pregătire complexă a viitorilor arheologi. Prin cursurile pe care le-am susținut am încercat să apropiem viitorii arheologi cât mai mult de o specializare adecvată (în limita posibilităților noastre). Ele sunt următoarele: *Romanitate Orientală (Istoria provinciilor balcanice în secolele I-VI* (curs extins, apoi pe un an) (sem. I, III); *Istoria economică a Daciei Romane în cadrul Imperiului Roman*. Seminariile au încercat să reconstituie tehnologia antică în diferite domenii: ceramică, metalurgie, ateliere meșteșugărești, de bijutier, sticlă etc.) (sem. I); *Inițiere în prosopografie romană* (sem. II); *Creștinism timpuriu la Dunărea de Jos* (sem. II); *Noțiuni de Artă Romană* (seminariile axate pe arta romană în Dacia) (sem. I) (curs susținut din anul 2004 de dr. Mariana Crînguș); *Istoria militară a Daciei Romane* (sem. III); *Curs de inițiere în numismatică romană și post-romană* (sem. III); la care s-au adăugat un curs de inițiere în *istoria castrelor romane* (sem. IV), de inițiere în studierea amforelor (sem. IV); *Religia provinciei Dacia* (sem. IV) (Mariana Crînguș); *Statuaria în provincia Dacia* (sem. IV) (Mariana Crînguș); *Civilizația dacică și continuitatea daco-romană* (sem. I-II) (A. Bejan), *Autohtoni și migratori* (sem. III) (A. Bejan); *Structuri sociale la populațiile migratoare secolele IV-VI* (sem. IV) (A. Bejan) devenit din anul 2005, *Dacia și populațiile barbare în secolele II-IV* (sem. II) (A. Bejan); *Inițiere în ceramologia romană* (sem. IV) (lect. Simona Regep).

---

Prin cursurile de față, s-a încercat formarea unei baze documentare cu o paletă cât mai largă de probleme și direcții de cercetare, care să formeze un nucleu informațional de pornire pentru cineva, care își va alege ca domeniu de cercetare arheologia clasică, antică și post-romană.

La masterat s-au înscris și studenți de la alte specializări, cum ar fi unii de la Studii clasice; Teologie, sau absolvenți de la alte Universități (precum Alba Iulia, Cluj-Napoca etc.).

Organizarea ciclului de Studii aprofundate și apoi de Masterat a oferit posibilitatea pentru studenții care aveau mai mulți ani de cercetări arheologice să preia în cadrul șantiierelor noastre controlul asupra unei secțiuni, iar a doctoranzilor asupra unui sector, sub conducerea noastră, încercând să-i familiarizăm astfel, cu întreaga muncă de la săpătura propriu-zisă, preluare a materialului arheologic, conservarea lui, realizarea jurnalului de săpătură (în paralel, cu cel general pe care îl face șeful de șantier). Din acest moment a început repartiția unor domenii de cercetare (habitat, ceramică, viață militară etc).

**4. Studii doctorale de arheologie.** Din anul 1996, unul din cadrele didactice de la Facultatea noastră a primit dreptul de conducere de doctorat respectiv – Prof. univ. Doina Benea - fiind cooptată în colectivul de la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca până în anul 2002, când s-a transferat la Universitatea de Vest din Timișoara în vederea înființării unui IOD Istorie, alături de Prof. univ. I. Munteanu și Prof. univ. V. Neumann.

Până în prezent, există 6 doctori care au primit confirmarea titlului de **Doctor în Istorie**: V. Itineanțu, Mariana Crînguș-Balaci, Cosmin Mateș, Sorin Pribac, Atalia Ștefănescu, Nicolae Hurduzeu, și în faza finală de susținere a lucrărilor de doctorat: Simona Regep-Vlascici, Călin Timoc, Iulian Lalescu alături de un număr de 15 doctoranzi la zi sau fără frecvență, care sunt în diferite etape de redactare a lucrării de doctorat.

Tematica lucrărilor de doctorat a vizat în mod special, analiza habitatului din sud-vestul României sub toate aspectele locuirii, a istoriei militare, economice, a vieții religioase etc. O serie de domenii de cercetare privesc armamentul, echipamentul militar, prelucrarea osului, atelierele meșteșugărești, ceramică (teracote, lămpi, amfore), importuri, producție locală, comerț etc. și ele urmează a fi rezolvate.

Se cuvine, a remarca și prezența absolvenților noștri în cadrul unor cicluri doctorale de la Universitățile din: Cluj-Napoca, pentru epoca dacică: Dorin Secula, Liviu Măruia, sau numismatica romană: Raul Șeptilici; sau din Alba Iulia pentru preistorie: Dan Ciobotariu, Valentin Cedică, Alexandru Szentmiklosy.

Se poate, astfel conchide, recunoașterea prestației absolvenților în domeniu din momentul acceptării efectuării doctoraturii în aceste din urmă centre universitare. Cei mai mulți din ei activează actualmente în instituții muzeale precum: Muzeul Banatului Timișoara, Muzeul Regimentului de Graniță Caransebeș, sau Muzeul Porților de Fier din Drobeta-Turnu-Severin.

Activitatea edilitară desfășurată în ultimii ani, a atras atenția tot mai mult asupra nevoii de formării de cadre tinere din aceste domenii de cercetare. Numărul arheologilor este încă mic față de nevoile impuse de șantierele arheologice de salvare din fiecare județ, la care locul principal îl dețin cercetările întreprinse pe traseul infrastructurii drumurilor din România.

---

**5. Schimburi internaționale de studenți.** Începând din anul 1998 se desfășoară un schimb de studenți pe șantierele arheologice între Universitatea din Udine (Italia), Universitatea din Graz și cea din Timișoara, ceea ce a facilitat în mod firesc îmbunătățirea cunoștințelor studenților noștri. Din păcate, acest lucru nu se desfășoară regulat.

La Sesiunile Studențești Internaționale organizate în Republica Moldova la Chișinău au participat mai mulți studenți precum: N. Hurduzeu, C. Timoc etc. Din păcate aceste schimburi de studenți s-au făcut sporadic și nu în mod regulat nefiind astfel un criteriu în activitate propriu-zisă.

Din acest an (respectiv 2006/2007), doi studenți din Olanda și Polonia frecventează cursurile de masterat de la noi. Mai nou, din anul universitar 2006-2007, o absolventă a facultății noastre Mihaela Popescu, participă la un masterat pe antichitate organizat la Universitatea din Angers (Franța). Sperăm ca aceste relații cu alte universități să devină permanente.

**6. Organizarea de manifestări științifice naționale și internaționale.** Organizarea unor manifestări științifice cu caracter local, precum participarea anuală la *Zilele Academice Timișene* a fost inițiată din primul an de activitate a Departamentului de Istorie.

În anul 1994, Doina Benea cu ajutorul unei echipe de studenți a organizat cel de al XVIII-lea Congres Internațional R.C.R. F., primul congres cu profil arheologic de după anul 1989, organizat în România.

Ulterior, în anul 1997, în condițiile modeste oferite de Tipografia Universității de Vest, s-a reușit editarea unui volum de studii asupra ceramicii romane din România: *Études sur la céramique romaine et daco-romaine de la Dacie et de la Mésie Inférieure*, volum primit cu atenție și remarcat de literatura de specialitate din țară și străinătate. Acest volum a inaugurat seria de publicații speciale denumite **BIBLIOTHECA HISTORICA ET ARCHAEOLOGICA UNIVERSITATIS TIMISIENSIS (BHAUT)**, serie preluată apoi, de Centrul de Studii de Istorie și Arheologie Timișoara.

Tot în anul 1994, a avut loc un simpozion internațional care s-a preocupat de Banatul în secolul al XVIII-lea (**DAS BANAT IM 18. JHDT**). Studiile redactate în limbi de circulație internațională reunite în acest volum, în condiții tipografice modeste au afectat mult circulația volumului în mediul academic.

În anul 1996, în colaborare cu Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva a fost organizat la Geoagiu-Băi în zilele 7-9 noiembrie Simpozionul Internațional *Daker und Römer am Anfang des 2. Jh. n. Chr. im Norden der Donau* (volumul lucrărilor a văzut lumina tiparului în anul 2000 în BHAUT, II, 125 p.)

În anul 1999 a fost organizată comemorarea învâțatului Dumitru Tudor, manifestare care a reunit al Timișoara specialiști din mai multe centre universitare. Lucrările au apărut reunite în volum *In memoriam D. Tudor* în BHAUT, IV, 151 p.

7. O nouă etapă în evoluția pozitivă a studierii arheologiei în Universitatea de Vest din Timișoara o reprezintă formarea în anul 2001 și recunoașterea ca Centru de Excelență C a **CENTRULUI DE STUDII DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE**. În anul 2004, activitatea Centrului a fost reconfirmată tot ca Centru de Excelență C, primind și numele ilustruului savant român bănățean **CONSTANTIN DAICOVICIU**.



---

În principal, Centrul este format din specialiștii din două departamente de Istorie-Arheologie și Antropologie Culturală, Sociologie, la care se adaugă și numeroși tineri, care în bună măsură sunt absolvenții facultății noastre și, sunt actualmente masteranzi, doctoranzi, cadre didactice la noua specializare chiar și profesori în învățământul pre-universitar.

**Sediul Centrului** se afla în Timișoara, pe str. Bogdănești nr. 32<sup>2</sup>.

**Site:** [www.csiatim.uvt.ro](http://www.csiatim.uvt.ro)

**Baza materială.** Centrul a avut sprijinul moral al Conducerii Universității de Vest și al Facultății de Litere, Istorie și Teologie, primind două spații pentru desfășurarea activităților proprii (un depozit de arheologie și un birou unde lucrează în permanență 6-10 oameni). Având în vedere lipsa de fonduri alocate, Centrul s-a format prin utilizarea cu mobilier redistribuit de la alte facultăți, aparatura minimă necesară, s-a constituit un început de bibliotecă din donații de cărți oferite de diferite instituții de profil din țară și străinătate etc.

**Activitatea de bază în asigurarea unei baze materiale** o reprezintă fondurile obținute din cercetările arheologice de salvare întreprinse alături de Muzeul Banatului Timișoara, alături de contractele de cercetare de subvenționare a săpăturilor sistematice (cu Ministerul Culturii și Cultelor (2000, 2001) sau Granturi cu CNCSIS (2006-2008). Dotarea tehnică deși modestă este asigurată la nivel corespunzător (trei calculatoare, laptop, aparat GPS, aparat foto-digital etc.), alături de echipamentul de campanie necesar taberelor arheologice.

Din anul 2001, **cercetările arheologice** se desfășoară pe șantierele-școala de la Mehadia, Dalboșeț, Jupa, Sânnicolaul Mare, dar și pe șantiere arheologice de salvare precum: Dumbrăvița (2004), și așezarea daco-romană de la Freidorf-Timișoara (2006), iar actualmente se analizează posibilitățile de participare pe șantierele de pe șoseaua internațională E4 (Nădlac-Arad-Timișoara-Lugoj).

Ca atare, activitatea CSIATIM (abrevierea numelui Centrului) este recunoscută la nivel național, prin prestația tinerilor care activează aici. Alături de cadrele didactice, care dețin calitatea de arheolog-expert (Doina Benea, A. Bejan), în cadrul Centrului lector Mariana Crînguș-Balaci are calitatea de expert putând conduce singură cercetările la un obiectiv arheologic, iar I. Lalescu, Simona Regep-Vlascici, Atalia Ștefănescu, C. Timoc sunt atestați ca arheologi specialiști. Mai tinerii doctoranzi precum: B. Muscalu, L. Măruia, Lenuța Mutașcu, G. Socol, Maria Vasinca etc., au primit atestatul de arheolog debutant. La acestea se adaugă și atestatele de arheolog-specialist obținute de colegii noștri tineri de la Muzeul Banatului tot absolvenți ai facultății noastre (D. Ciobotariu, V. Cedică, Al. Szentmiklosy). Toate aceste atestate sunt acordate de Comisia Națională de Arheologie de pe lângă Ministerul Culturii și Cultelor și conferă respectivilor participarea sau conducerea unor cercetări arheologice pe teritoriul României.

Prin activitatea desfășurată în cadrulul **CENTRULUI de STUDII** posibilitățile de implicare la manifestări științifice naționale și mai ales internaționale a crescut. Activitatea de cercetare

---

<sup>2</sup> Proiectul de Organizare a Centrului s-a dezvoltat pe măsura trecerii timpului printr-o mai mare diversificare a activității. Director al Centrului este din anul 2001 Prof. Univ. Doina Benea.

---

în cadrul Departamentului se desfășoară în funcție de opțiunile și specializările spre care se îndreaptă membrii ei. Ele sunt determinate și de activitatea de cercetare solicitată de proiectul de GRANT, respectiv:

- **viață militară** (C. Timoc, Simona Regep, Lenuta Mutașcu, S. Indrieș, Doina Benea, A. Cântar);
- **habitat civil** (Mariana Crînguș, N. Hurduzeu, Atalia Ștefănescu, G. Socol, A. Cântar, A. Bejan);
- **domenii ale vieții economice**: ateliere meșteșugărești: piatră (Mariana Crînguș, Atalia Ștefănescu), ceramică (Simona Regep, G. Socol); prelucrarea metalelor (Doina Benea, P. Dinulescu), prelucrarea osului (C. Timoc);
- **viață spirituală** (S. Pribac, Atalia Ștefănescu, N. Hurduzeu, L. Măruia).
- **informatică arheologică** (D. Micle, A. Cântar).

**Cercetarea Științifică.** În cadrul Centrului s-au derulat mai multe Contracte de cercetare încheiate cu Ministerul Culturii și Cultelor pentru desfășurarea cercetărilor arheologice la Tibiscum (Jupa), Praetorium (Mehadia), Dalboșeț, Sânnicolaul Mare (2000), Tibiscum (Jupa) - 2004.

În anul 2006 după mai multe eforturi Centru a câștigat două proiecte de cercetare: unul național pe trei ani (2006-2008) la CNCISIS (Viața economică în Imperiul Roman. Preludiu UE. Integrarea Daciei în sistemul economic al Imperiului Roman) și unul internațional (Arheologie Informatizată).

**Activitatea la sediu.** Conferințe bilunare susținute de membrii Centrului la care participă și muzeografi de Muzeul Banatului din Timișoara, în general toți specialiști în istorie veche și arheologie. Aici se includ și invitații din țară (M. Zahariade), sau străinătate (prof. Lj. Cerović de la Novi Sad).

În decursul anilor Universitatea noastră a onorat cu titlul de *Doctor Honoris Causa* mai multe personalități științifice din țara și străinătate specializate în domeniul istoriei vechi și a arheologiei. Astfel:

- 1999 - Acad. Prof. Dr. D. Protase (Univ. Babeș-Bolyai Cluj-Napoca)
- 2002 - Prof. Univ. Sigmar von Schnurbein (Directorul RGK Frankfurt / Main);
- 2006 - Prof. Univ. Alexandru Vulpe (membru corespondent al Academiei Române, Directorul Institutului de Arheologie, București);
- 2006 - Prof. Univ. Mihai Bărbulescu (Directorul Institutului de Studii Clasice, Univ. Babeș-Bolyai Cluj-Napoca);
- 2006 - Prof. Univ. W. Schier (Directorul Institutului de Preistorie de la Berlin).

**Activitatea editorială.** Centrul de Studii de istorie și Arheologie a continuat publicarea în seria **BIBLIOTHECA HISTORICA ET ARCHAEOLOGICA UNIVERSITATIS TIMISIENSIS** (abreviată **BHAUT**), a unor lucrări cu caracter monografic sau a unor lucrări prezentate la manifestările organizate de Centru, cum ar fi de pildă:

I. G. Lazarovici, D. Micle, *Introducere în arheologia computerizată*, BHAUT, III, 2001, 230 p.



---

2. *Vilaietul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului 1552-2002)*, BHAUT, V, 2002, 186 p.

3. *In honorem Magistrae Doina Benea*, BHAUT, VI, 2004, 396 p.

4. *Daci și Romani. 1900 de ani de la integrarea Daciei în Imperiul Roman*, BHAUT, VII, 2006 (sub tipar).

Revista Departamentului de Istorie **Studii de Istoria Banatului** continuă anual sau la doi ani, publicația anterioară dinaintea anului 1989, în care sunt publicate numeroase studii ale membrilor Centrului.

Se cuvine a remarca prezența specialiștilor noștri mai tineri sau consacrați în mai toate publicațiile cu caracter național, alături de participarea la marile congrese internaționale de studiere a Frontierelor Romane, de studiere a ceramicii romane, a opaițelor, sticlei etc, ceea ce demonstrează o emulație științifică propice unei școli de arheologie antică și nu numai.

În acest sens, un loc distinct îl ocupă preocuparea pentru organizarea unei biblioteci specializată de studiu a Centrului. Pe baza publicațiilor noastre s-a reușit un schimb inter-universitar și muzeal cu instituții similare din țară de la (Sibiu, Alba-Iulia, Cluj-Napoca, Zalău, Reșița, Timișoara, Turnu-Severin etc.)

În același timp, există schimburi regulate de publicații cu *Römisch-Germanische Kommission Frankfurt/Main*, Institutul de Arheologie Preistorică de la Berlin, Universitatea din Passau, Institutul de Arheologie, muzeele din Novi-Sad, Belgrad etc.

**Participări la manifestări internaționale.** Pe baza cercetărilor arheologice colective sau personale membrii centrului au participat la manifestări științifice consacrate, precum Congresele de: *Studiere a Frontierelor Romane* (Pecs (Ungaria)-2003, Leon (Spania)-2006); *RCRF* (Roma-2002, Namur (Belgia)-2005), *ILA* (de studiere a pieselor de iluminat (Zalău-2006.), de Tracologie (Chișinău-2004, Atena (Grecia-2006) etc. Unii sunt deja membri consacrați ai Asociației de Studiere a Ceramicii Romane R.C.R.F (Doina Benea -1994, Simona Regep, Mariana Crînguș - 2002, sau de Istoria Sticlei (Doina Benea - 1992).

În concluzie, activitatea de pregătire în domeniul arheologiei desfășurată până acum ne-a permis formarea la Timișoara a unei echipe de tineri arheologi, care doar parțial lucrează în rețeaua muzeelor (la Timișoara (6); Arad (1), Caransebeș (1)) sau colaborează direct în cadrul Centrului, participă la cercetări și, ce este mai important, au început să publice mici note și lucrări.

Începuturile sunt modeste până acum în opinia noastră, probabil că actuala generație ar putea pune bazele unei școli de arheologie la Timișoara.

#### **Direcțiile principale de dezvoltare a CSIATim:**

• participarea la marile șantiere arheologice preventive impuse de politica edilitară din zona noastră;

• continuarea publicării regulate a cercetărilor de către colectivul care participă la aceste lucrări. Se impune aici publicarea monografică a unor lucrări ce cuprind artefacte, complexe etc.

- 
- Realizarea unei serii monografice asupra unor situri mari precum Sănnicolaul Mare, Tibiscum, poate Praetorium (Mehadia), asupra cercetărilor arheologice de salvare.
  - dezvoltarea Centrului în **directia conservării patrimoniului mobil** prin formarea unui sector în cadrul Centrului de Cercetare.
  - Atragerea tinerilor masteranzi, doctoranzi, în activitatea curentă a Centrului.
  - Dotarea Centrului cu aparatura necesară pentru introducerea unei baze de date computerizate asupra siturilor arheologice în studiu.

Va depinde de generațiile viitoare să mențină și să dezvolte corespunzător studierea istoriei vechi și a arheologiei, astfel încât să se impună pe plan național și internațional!

Aprilie 2007

Prof. univ. dr. **Doina Benea**

Biblioteca CSIATim dispune de 186 de extrase din reviste românești, 40 extrase din reviste străine, 205 reviste românești de specialitate și 140 reviste străine. Alături de acestea pot fi consultate peste 100 de cărți cu caracter general. Biblioteca a fost realizată din donațiile unor instituții (RGK Frankfurt am Main) sau ale unor persoane particulare. Fondul documentar poate fi consultat zilnic între orele 10.00-14.00 la sediul Centrului.

### **Publicațiile Centrului de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu”**

Revista Centrului de Istorie și Arheologie „C-tin Daicoviciu” din cadrul Universității de Vest din Timișoara este *Bibliotheca Historica et Archaeologica Universitatis Timisiensis* (BHAUT), revistă recunoscută CNCSIS, categoria C.

Această publicație a Centrului își propune să editeze volumele unor sesiuni naționale de comunicări organizate periodic de către noi, precum și publicarea unor volume omagiale dedicate unor personalități importante ale cercetării arheologice bănățene și naționale cu recunoaștere internațională.

#### **BHAUT, I**

**Etudes sur la céramique romaine et daco-romaine de la Dacie et de la Mésie Inférieure,**  
Ed. Universității de Vest, Timișoara, 1997, 208 p.

Volumul care deschide seria volumelor apărute în cadrul BHAUT este destinat cercetării și studierii ceramicii de factură romană. La acest volum se remarcă articolele și studiile unor cercetători de seamă ai acestui domeniu precum Gh. Popilian, Doina Benea, Silvia Teodor, Ana Cătinaș, Victor Baumann și Dorel Micle.

#### **BHAUT, II**

**Daci și romani la începutul secolului al II-lea d. Hr. la nordul Dunării,**  
Ed. Mirton, Timișoara, 2000, 125 p.

În acest volum sunt incluse cercetările valoroase ale lui Florea Costea, Valeriu Sârbu și Vitalie Bârcă, Coriolan Horațiu Oprean, Dan Dana, Vasile Moga și nu în ultimul rând Doina Benea. Acest volum a apărut în urma organizării simpozionului de către Centrul nostru în colaborare cu Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva.

#### **BHAUT, III**

**Gh. Lazarovici, D. Micle, Introducere în arheologia informatizată,**  
Ed. Mirton, Timișoara, 2001, 230 p.

Acest volum este o lucrare a doi autori care vizează un domeniu aflat la început de drum, cel al arheologiei informatizate. Prezența computerului în cercetarea arheologică a devenit

---

una vitală pentru prelucrarea și interpretarea datelor recoltate din săpăturile arheologice, de aceea nr. 3 al revistei centrului a găzduit apariția acestei lucrări.

**BHAUT, IV**

**In memoriam Demetrii Tudor**, Ed. Mirton, Timișoara, 2001, 153 p.

Acest volum a apărut în urma organizării la Timișoara a simpozionului omagial închinat marelui arheolog și istoric Dumitru Tudor. Acest volum este organizat pe două secțiuni: în prima parte sunt cuprinse aprecierile și activitatea ilustrului arheolog. În cea de a doua secțiune sunt prezente contribuțiile a o serie de cercetători: Dana Bălănescu, D. Protase, Doina Benea, Simona Regep, Mariana Crînguș, C. Timoc, N. Hurduzeu, D. Micle, precum și studiul lui C. Sebastian Sommer.

**BHAUT, V**

**Vilaletul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului) 1552-2002**, Ed. Mirton, Timișoara, 2002, 185 p.

Acest volum a apărut ca urmare a sărbătoririi a 450 de ani de la întemeierea pașalâcului (1552-2002). La acest volum s-au înscris cu lucrări specialiști ai acestui domeniu atât din Timișoara, cât și din alte centre de cercetare, anume Cluj-Napoca, Reșița. Astfel sunt prezente studii ale următorilor specialiști: Petru Iambor, Ioan Aurel Pop, Dumitru Țeicu, Ioan Hațegan, Al. Rădulescu, Nicolae Săcară, Tiberiu Ciobanu, Dumitru Tomoni, Daniela Tănase.

În încheierea acestui volum se află un glosar de termeni turco-otomani.

**BHAUT, VI**

**STUDIA HISTORICA ET ARCHAEOLOGICA IN HONOREM MAGISTRAE DOINA BENEAE**, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2004, 396 p.

Acest volum a apărut pentru a sărbători activitatea și personalitatea prof. univ.dr. Doina Benea, ilustru arheolog și cercetător al perioadei romane și post-romane a Banatului și a Daciei. În prima parte a acestui volum omagial se regăsesc, Tabula gratulatoria, Curriculum Vitae al distinsei doamne, iar apoi lista sa de lucrări științifice publicate în cei peste 35 de ani dedicați cu precădere cercetării și studierii fenomenului roman la nordul Dunării.

În cea de a doua parte se regăsesc contribuțiile a peste 30 de cercetători din țară și din străinătate care au dorit să își aducă contribuția la apariția acestui volum.

**BHAUT, VII**

**DACI ȘI ROMANI, 1900 de ani de la integrarea Daciei în Imperiul roman**, Ed. Excelsior Art, Timișoara, 2006, 252 p.

Volumul a apărut în urma organizării la Timișoara a simpozionului internațional dedicat

---

împlinirii a 1900 de ani de la războaiele de cucerire a teritoriului de la nordul Dunării. Anul 2006 a fost anul în care în întreaga țară s-au organizat astfel de manifestări dedicate evenimentelor militare coordonate de împăratul Traian.

O parte din participanții la acest simpozion ne-au trimis spre publicare în volumul pe care îl prezentăm contribuțiile proprii cu care au participat. Astfel au fost cuprinse în BHAUT VII 23 de articole grupate astfel : Alocuțiuni, Războaiele daco-romane, Dacia în timpul lui Traian, Varia.

Lect. univ. dr. **Mariana Balaci**

## ACTIVITATEA MEMBRILOR CSIATIM ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

Activitatea membrilor Centrului de Studii de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu” din Timișoara, privind învățământul preuniversitar, s-a axat pe mai multe direcții.

Prin invitațiile onorate la mai multe licee timișene, membrii CSIATim au susținut lecții tematice privitoare la istoria antică a României, rolul Imperiului Roman și importanța studierii istoriei antice. Astfel în luna martie 2006, lector dr. Călin Timoc a participat la un debate cu tema „Importanța studierii istoriei antice și a istoriei religiilor în școală”, la invitația elevilor clasei a IX-a Științe Sociale de la Colegiul Național „C.D. Loga” din Timișoara.

Drd. Muscalu Bogdan a susținut o lecție cu titlul „Istoria Imperiului Roman și integrarea Daciei” la Colegiul Național Bănățean din Timișoara. La invitația prof. Tamara Farcaș, cu participarea colectivului de elevi ai clasei a XII-a Științe Sociale de la Colegiul Național Bănățean, a fost realizată o expunere referitoare la „Importanța arheologiei și Banatul istoric între secolele I-IV p.Chr.” (septembrie 2006).

Pentru popularizarea istoriei au fost întreprinse vizite la Muzeul Banatului din Timișoara, Muzeul de Etnografie și Muzeul Satului, sub îndrumarea membrilor CSIATim (Maria Hadiji, Cătălin Balaci, Bogdan Muscalu) și cu participarea într-un număr mare a elevilor de la Colegiul Național Bănățean din Timișoara, Colegiul Național „C.D. Loga” din Timișoara, Școala cu clasele I-VIII nr. 6 din Timișoara. În aceeași categorie se încadrează activitatea membrilor CSIATim la târgurile Facultății de Istorie din cadrul UVT, organizate la magazinul „Iulius Mall” (lector dr. Mariana Balaci, lector dr. Atalia Ștefănescu, lector dr. Simona Vlascici, lector dr. Călin Timoc).

Pentru atragerea elevilor din învățământul preuniversitar spre istorie, de o importanță deosebită s-au bucurat vizitele pe șantierul arheologic Tibiscum (Jupa – jud. Caraș-Severin).

Un colectiv de 30 de elevi ai claselor a IX-a Științe Sociale și a XI-a Filologie de la Colegiul Național „C.D. Loga” din Timișoara (coordonator drd. Bogdan Muscalu) au efectuat o excursie tematică pe șantierul arheologic de la Tibiscum (26 mai 2006). Elevii și-au însușit noțiuni de bază ale arheologiei și civilizației romane.

Cu sprijinul prof. univ. dr. Doina Benea (director CSIATim), membrilor CSIATim și conducerii Colegiului Național „C.D. Loga” din Timișoara, elevii menționați au realizat pentru aniversarea centenarului liceului, vitrina istorică „Vestigii arheologice din Banat”.

În iunie 2006, elevi ai claselor a IX-a Științe Sociale, a XI-a Științe Sociale (prof. Tiberiu Bejenar) și a XI-a Filologie de la Colegiul Național „C.D. Loga” din Timișoara, sub îndrumarea drd. Bógdan Muscalu, au participat la excursia cu titlul „EXPEDITIO AD TIBISCUM”. Obiectivul acesteia a fost realizarea unei prezentări multimedia a vizitei pe șantierul și muzeul de la Tibiscum.

Seria excursiilor tematice a continuat și în luna octombrie 2006, prin „EXPEDITIO SECUNDA AD TIBISCUM”, sub îndrumarea prof. drd. Bogdan Muscalu, prof. Tamara Farcaș, Mihaela Dulamă (studentă Istorie, anul III), având colaborarea elevilor Colegiului Național



---

„C.D. Loga” și Colegiului Național Bănățean din Timișoara. Finalitatea a fost o prezentare virtuală a expediției tibiscense și aprofundarea cunoștințelor despre romanizarea spațiului românesc.

În urma consfătuirilor profesorilor de istorie din luna februarie 2007, la propunerea prof. dr. Alexandru Radovan, a fost luată în discuție activitatea pozitivă a membrilor CSIATim cu mediul preuniversitar, iar aplicațiile pe șantierul arheologic au fost propuse ca metode de evaluare ale elevilor, datorită obiectivelor atinse: aprofundarea cunoștințelor acumulate în cadrul orelor de istorie, atragerea tinerilor spre istorie, creșterea coeziunii grupului, strângerea relației profesor-elevi, creșterea capacității de redactare a unor proiecte științifice etc.

Urmarea acestei intervenții a fost planificarea, pentru luna aprilie 2007, a unei excursii tematice „TIBISCUM – O istorie «palpabilă» a Imperiului Roman”, la care și-au anunțat concursul elevi ai Colegiului Național „C.D. Loga” (prof. dr. Alexandru Radovan, prof. Tiberiu Bejenar), Colegiului Național Bănățean (prof. Tamara Farcaș, prof. Georgeta Duduială), Grupului Școlar Alimentar (prof. Cristina Panc și Simona Badea), Liceul Teoretic „Dositei Obradovici” din Timișoara (prof. Sașa Malimarcov), studenții secției de Istorie din cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie – Universitatea de Vest din Timișoara (Mihaela Dulamă – anul III, Bogdan Firu, Cristian Olariu, Alexandru Golopența – anul II), sub coordonarea prof. drd. Bogdan Muscalu.

Membrii Centrului de Studii de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu” din Timișoara s-au mai axat pe implicarea elevilor și studenților secției de istorie în cercetarea arheologică. Lunile mai – iunie 2006, elevii Colegiului Național „C.D. Loga” din Timișoara – Mihnea Jurac, Sandra Hirsch, Ramona Slabu, Bela Bratu, Andrei Giurgiu, Gabriel Bacui, Florentina Petruț, Roxana Peti, Cristian Badin, Alexandra Baia, Eli Vasilcin, Miruna Lazăr și Amalia Țăran – și studenții secției de Istorie din cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie – Universitatea de Vest din Timișoara – Mihaela Dulamă (anul II), Bogdan Firu, Cristian Olariu, Alexandru Golopența (anul I) – sub conducerea drd. Bogdan Muscalu (membru CSIATim), au efectuat cercetări cu ocazia săpăturilor arheologice de pe raza orașului Timișoara, întreprinse de arheologii Muzeului Banatului din Timișoara. Pentru activitatea lor, elevii Colegiului Național „C.D. Loga” au fost răsplătiți de d-l director al Muzeului Banatului, Dan Leopold Ciobotaru, prin acordarea titlului de „Tineri arheologi timișeni” (16 iunie 2006).

În cadrul practicii arheologice studențești de pe șantierul-școală de la Tibiscum – conducător șantier prof. univ. dr. Doina Benea, au participat activ alături de studenții anului I Istorie și elevi ai Colegiului Național „C.D. Loga”. Între aceștia, s-a făcut remarcant Mihnea Jurac (clasa a IX-a Matematică-Informatică). Pentru activitatea elevului, prof. univ. dr. Doina Benea (director CSIATim) și membrii Centrului de Studii au hotărât acordarea titlului onorific de „Arheolog Junior”, a unui premiu simbolic și promisiunea unei viitoare participări la săpăturile arheologice.

În ultimii doi ani, membrii Centrului de Studii de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu” din Timișoara au colaborat activ cu mediul preuniversitar, implicându-se în activități de popularizare, de predare-învățare și de cercetare. Atragerea elevilor performanți spre disciplina istorică și asigurarea unor viitori studenți competitivi au fost câteva din obiectivele Centrului de Studii. Prin acestea se urmărește permanentizarea legăturii dintre mediul universitar și cel preuniversitar, activitate ce a ajuns să fie cunoscută și încurajată de Inspectoratul Școlar Timiș.

**drd. Bogdan Muscalu**